

ORKUSTOFNUN
Jarðhitadeild

**Jarðhitarannsóknir við Stokkahlaðir
og Hranastaði**

Ólafur G. Flóvenz
Guðrún Sverrisdóttir
Ásgrímur Guðmundsson

Unnið fyrir Hitaveitu Akureyrar

OS-94006/JHD-02 Febrúar 1994

ORKUSTOFNUN
Grensásvegi 9, 108 Reykjavík

Verknr. 610 602

**Jarðhitarannsóknir við Stokkahlaðir
og Hranastaði**

Ólafur G. Flóvenz
Guðrún Sverrisdóttir
Ásgrímur Guðmundsson

Unnið fyrir Hitaveitu Akureyrar

OS-94006/JHD-02 Febrúar 1994

ISBN 9979-827-40-8

EFNISYFIRLIT

1. INNGANGUR	3
2. STOKKAHLAÐALAUG	3
2.1 Laugin	3
2.2 Efnainnihald heita vatnsins	3
2.3 Jarðfræðiaðstæður	5
2.4 Viðnámssniðsmælingar	7
3. HITASTIGULSBORANIR 1993	7
3.1 Framvinda verksins	7
3.2 Jarðlög í borholunum	7
3.3 Hitastigulskort	9
3.4 Túlkun hitamælinganna	11
4. NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR	13
5. HEIMILDIR	15
VIÐAUKI 1. Borskýrslur	17
VIÐAUKI 2. Hitamælingar í borholum	25
VIÐAUKI 3. Jarðlagasnið gegnum borholur	31
MYNDIR	
1. Stokkahlaðalaug. Horft til austurs	4
2. Yfirlit um niðurstöður jarðeðlisfræðilegra mælinga við Stokkahlaðalaug.	6
3. Hitastigulskort	10
4. Mældir hitaferlar bornir saman við útreiknaða ferla fyrir mismunandi hita á 500 m dýpi í sprungu undir hitastigulsfrávíkinu	12
TÖFLUR	
1. Mælingar á hita og rennsli í Stokkahlaðalaug	3
2. Efnasamsetning vatns úr Stokkahlaðalaug	5
3. Yfirlit um hitastigulsholur við Stokkahlaðir og Hranastaði	8

1. INNGANGUR

Í landi Stokkahlaða, við landamerki Hranastaða er 23°C heit laug. Þrátt fyrir langvarandi dælingu úr borholum við Botn og mikinn niðurdrátt þar hefur rennsli eða hiti Stokkahlaðalaugar ekki breyst verulega. Hún er þannig ein þriggja lauga í nágrenni vinnslusvæðanna í Eyjafjarðarsveit sem hafa lítið eða ekkert breyst vegna vinnslunnar. Hinrar eru Grytulaug og Kristneslaug. Þessar laugar bera vott um jarðhitakerfi sem eru óháð eða lítið tengd núverandi vinnslusvæðum.

Gögn sem aflað hefur verið við vinnslu og dæluprófanir úr borholununum við Botn sýna að jarðhitakerfið þar er tengt öðru öflugu jarðhitakerfi. Ekki er ljóst hvar aðfærsluæðar þess er að finna og því hefur ekki enn tekist að hitta í það með borunum. Það er hins vegar augljóst mál að heitt vatn sem þarna fyndist yrði ódýr viðbót við orkuforða Hitaveitu Akureyrar þar sem svo stutt er að aðveitulögnum.

Þar sem Stokkahlaðalaug er nálægt jarðhitavæðinu á Botni er möguleiki að hún sé tengd jarðhitakerfinu sem leitað er að og því skynsamlegt að leita að uppstreymisrásinni út frá lauginni. Fyrsti áfangi þessarar leitar var borun 12 grunnra hitastigulshola sumarið 1993.

2. STOKKAHLAÐALAUG

2.1 Laugin

Laugin sjálf er ekki ýkja merkileg, smáseytl af 23°C vatni út úr sprungum í breksíuklöpp sunnanvert í lækjargili rétt við landamerkjagirðingu Stokkahlaða og Hranastaða. Mynd 1 sýnir laugarnar. Þær voru athugaðar nákvæmlega í júlí 1981 (Sigmundur Einarsson o.fl., 1981). Þá mældist efra augað $23,2^{\circ}\text{C}$ og rennslið $0,13 \text{ l/s}$ en úr því neðra runnu $0,07 \text{ l/s}$ af $22,6^{\circ}\text{C}$ vatni. Tafla 1 sýnir yfirlit um mælingar á lauginni.

Tafla 1. Mælingar á hita og rennsli í Stokkahlaðalaug.

Dags.	Hiti ($^{\circ}\text{C}$)	Rennsli (l/s)	Heimild	Athugasemdir
Júlí 1981	23,2	0,2	Sigmundur Einarsson o.fl. 1981	
29.8.1989	19,2		Ólafur Flóvenz o.fl. 1989	Mælt við efnasýnatöku.
27.10.1989	17,7		Mælt af Ólafi Flóvenz	Mælt í 3° frosti eftir kalda nótt

Í töflunni sést að hiti mældist lægri árið 1989 en áður. Ekki er þó unnt að fullyrða að heita vatnið hafi kólnað, allt eins er líklegt að um sé að ræða meiri blöndun við kalt grunnvatn árið 1989 enda eru svona vatnslitlar laugar mjög viðkvæmar fyrir veðurfari.

2.2 Efnainnihald heita vatnsins

Sýni til efnagreininga hafa tvívegis verið tekin úr Stokkahlaðalaug og eru niðurstöður efnagreininga sýndar í töflu 2. Fyrra sýnið er frá árinu 1981, en hið síðara var tekið árið 1989. Í yngra sýninu mældist aðeins lægri hiti, lægri kísill og hærra magnesíum. Þetta er líklega vegna tímabundinnar mengunar af köldu grunnvatni.

Mynd 1. Stokkahlaðalaug. Myndin er tekin til vesturs upp hlíðina. Laugarnar eru í gilbarminnum sunnanverðum og koma fram sem dökkir fletir þar sem volgt vatnið bræðir snjófölið af sér. Skammt ofan við laugarnar glittir í girðingarstaura í girðingunni sem skilur að lönd Stokkahlaða og Hranastaða.

Djúphitastig vatnsins var reiknað út frá efnagreiningunum, með WATCH forritinu. Reiknaður var kalsedónhiti, en hann er talinn marktækastur efnahitamæla fyrir íslenskt lághitavatn. Forritið reiknar alkalsíta samhliða, en sá efnahitamælir er mest notaður á háhitasvæðum og er óáreiðanlegur ef djúphitastig er mikið undir 100°C . Niðurstöður þessara útreikninga eru birtar í neðstu línum töflu 2. Reiknaður kalsedónhiti er 58 og 56°C . Þar sem yngra sýnið er sennilega grunnvatnsmengað er hærri talan lísklegri, og raunar er nákvæmni þessara mæla ekki meiri en það að rétt þykir að færa tölur að heilum tugum. Samkvæmt þessu er reiknaður djúphiti vatnsins úr Stokkahlaðalaug um 60°C , og má lítta á það sem lágmarkshita. Nú er rennsli að lauginni lítið, og ef það er rétt að uppstremmi þessa vatns sé í nokkurri fjarlægð frá lauginni, er vel hugsanlegt að vatnið hafi kólnað og náð nýju jafnvægi við lægri hita. Þá getur hiti uppstremmisins verið hærri en kalsedónhitamælirinn gefur til kynna. Annað sem getur aukið óvissu kalsedónhitamælisins er hátt sýrustig (pH). Með hækkandi sýrustigi verður stærri hluti kísilsýrunnar klofinn í lausninni, en það er einungis óklofin kísilsýra sem jafnvægi vatns og bergs er reiknað út frá. Sýrustig vatnsins úr Stokkahlaðalaug er hátt, þó reiknast helmingur mældrar kísilsýru óklofinn og þá ætti óvissa sem áhrif sýrustigsins veldur ekki að vera svo mikil að hún breyti

meginályktunum þessarar skýrslu. Alkalshitamælirinn gefur nokkru lægra hitastig, eða um 50°C. Þar sem kalsedónmælirinn hefur reynst miklu áreiðanlegri á þessu hitabili, er ekki ástæða til að túlka reiknaðan alkalshita í þessum sýnum. Líklega hefur vatnið úr Stokkahlaðalaug verið a.m.k. 60°C heitt þegar það var síðast í jafnvægi við berg.

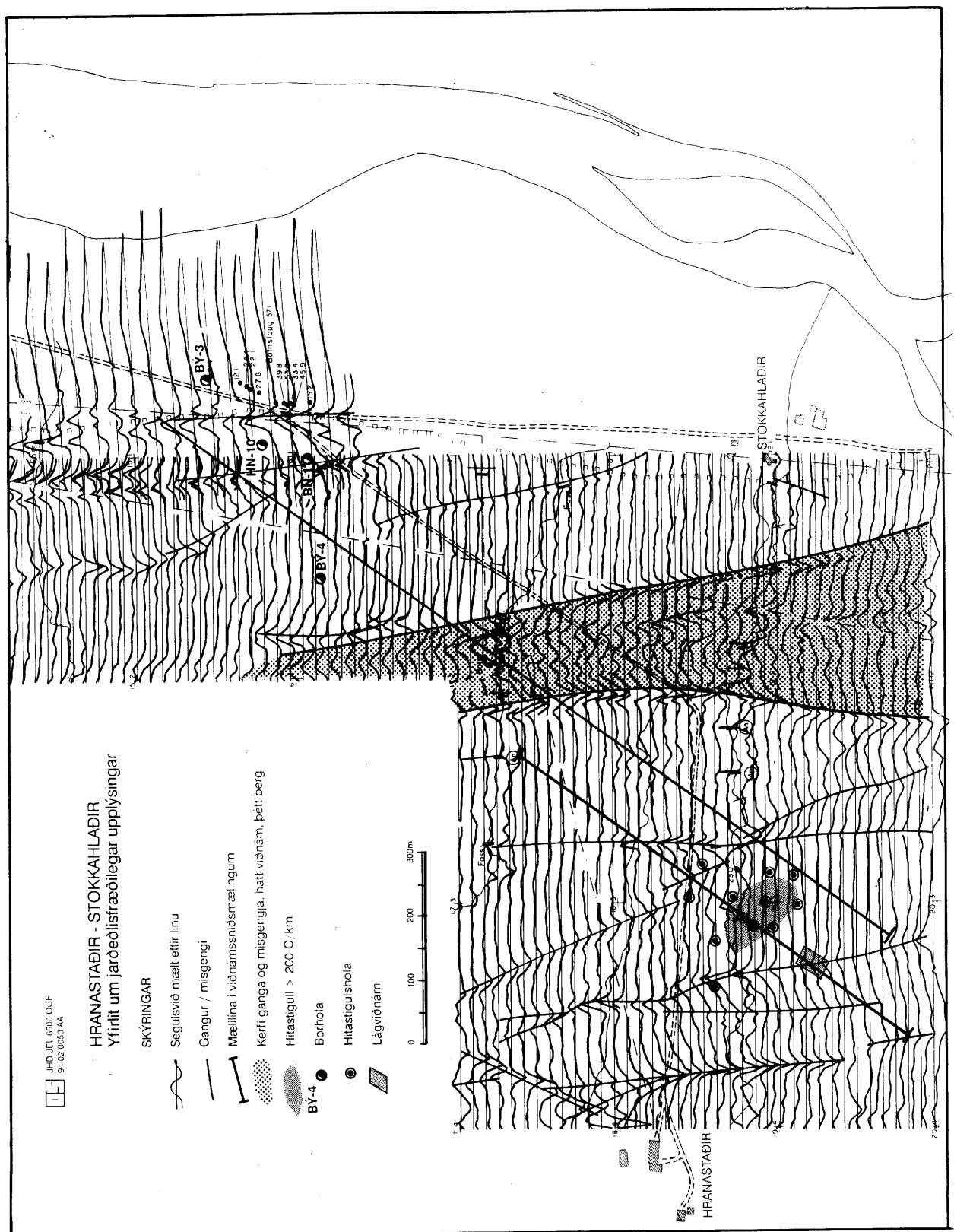
Hlutfall súrefnисsótópa er lágt í laugavatninu, eða svipað lægri gildunum sem mælast í jarðhitakerfunum á Eyjafjarðarsvæðinu. Það bendir til að hér sé um jarðhitavatn að ræða sem ekki hefur að ráði blandast kaldara grunnvatni.

Tafla 2. Efnasamsetning vatns úr Stokkahlaðalaug (mg/l).

Staður	Stokkahlaðir	
Dagsetning	810516	890829
Númer	810089	890056
Hiti (°C)	23,3	19,2
Sýrustig (pH/°C)	9,93/24	9,96/20
Kísill (SiO_2)	71,9	66,6
Natríum (Na)	50,7	49,0
Kalíum (K)	0,6	0,6
Kalsíum (Ca)	4,0	5,1
Magnesíum (Mg)	0,05	0,43
Karbónat (CO_2)	10,4	15,7
Súlfat (SO_4)	47,1	46,8
Brennisteinsvetni (H_2S)	<0,03	<0,03
Klóríð (Cl)	9,7	10,2
Flúóríð (F)	0,63	0,61
Uppleyst efni	225	209
Járn (Fe)	-	<0,025
Mangan (Mn)	-	-
Bór (B)	0,20	0,21
$\delta^{18}\text{O}$ o/oo	-14,2	-14,1
δD o/oo	-	103,0
Kalsedónhiti °C	58	56
Alkalshiti °C	49	51

2.3 Jarðfræðiaðstæður

Lítið sér í berggrunn í nágrenni laugarinnar. Segulmælingar sem birtar voru í skýrslu árið 1982 (Bára Björgvinsdóttir) eru sýndar á mynd 2 ásamt túlkun þeirra. Túlkunin sem birt er á mynd 2 er eilítið frábrugðin túlkuninni í skýrslunni frá 1982, segulfrávik sém talið var vera misgegni þá er nú túlkað sem gangur. Á myndinni sést glöggjt að engin segulfrávik liggja undir Stokkahlaðalaug en tveir gangar skerast um 40 m neðan (austan) við laugina. Næstu gangar ofan (vestan) laugarinnar eru í um 150 m fjarlægð. Það eru því engin augljós tengsl milli laugarinnar og þekktra ganga eða misgengja. Hins vegar þarf að hafa í huga að sumir gangar eru mjög lítið segulmagnaðir og sjást trauðla í segulmælingum. Finnast tvö dæmi um slíka ganga í brekkunni neðan við Stokkahlaðalaugina.

Mynd 2. Yfirlit yfir jarðeðlisfræðilegar mælingar við Stokkahlaðalaug og niðurstöður þeirra.

2.4 Viðnámssniðsmælingar

Árið 1982 voru mældar tvær mælslínur í viðnámssniðsmælingum við Stokkahlaðir. Línurnar voru mældar í tengslum við rannsóknir á jarðhitakerfinu við Botn. Þær liggja í stefnu NA-SV og henta því vel til að skoða viðnámsfrávik með stefnu NV-SA en sjá ekki viðnámsfrávik sem eru undir litlu horni við mælilínuna. Niðurstöðurnar voru birtar í skýrslu árið 1989 (Ólafur G. Flóvenz o.fl.). Þar koma engin áberandi lágvíðnámsfrávik fram í nágrenni Stokkahlaðalaugar nema við gang sem liggur um 150 m austan laugarinnar. Þetta lágvíðnámsfrávik er merkt inn á mynd 2. Lína 2 liggur yfir hann og sýnir lágt viðnám en lína 1 nær ekki nógu langt upp í hlifðana til að fara yfir ganginn. Hins vegar má af hegðan hennar ráða að hún kunni að vera að nálgast lágt viðnám til austurs. Línurnar liggja hins vegar undir um 45° horni við stefnu gangsins þannig að skilyrði til að greina lágvíðnámið sem fylgir honum eru fremur slæm.

Viðnámssniðsmælingarnar sýndu einnig að mjög hátt viðnám fylgir ganga- og misgengjabelti sem liggur milli jarðhitasvæðisins við Botn og Stokkahlaðalaugar. Þetta háviðnámssvæði er skyggt á mynd 2. Háa viðnámið táknað trúlega mjög þétt berg og er talið marka vestumörk jarðhitakerfisins við Botn. Það er hins vegar vel hugsanlegt að leki geti verið úr jarðhitakerfi Stokkahlaðalaugar um sprungu gegnum þessi mörk þannig að háþrýsta kerfið sem sést í borholunum á Botni sé vestan markanna.

3. HITASTIGULSBORANIR 1993

3.1 Framvinda verksins

Samið var við *Alvarr, Boranir og verkfræðiþjónustu* um borverkið. Boraðar voru alls 12 holur, hver um sig 51 m djúp og 115 mm við neðan fóðringar. Hver hola var fóðruð með 140 mm stálröri, 5 mm þykku, frá yfirborði og niður í fast berg. Fóðurrörið var steyp fast. Afrit af borskýrslum hverrar holu er í viðauka 1. Friðfinnur Danielsson, verkfræðingur, stjórnaði bornum og sá um allar hitamælingar í holunum. Mælt var strax að lokinni borun og svo aftur a.m.k. degi síðar. Notuð var mælirúlla frá Orkustofnun. Hitamælingarnar voru síðan sendar strax til Orkustofnunar þar sem þær voru metnar og niðurstöðurnar notaðar til að staðsetja næstu holu. Hitamælingarnar í borholunum eru sýndar í viðauka 2. Í töflu 3 er yfirlit yfir borholurnar, hnit þeirra og hitastigul. Í öllum tilvikum nema tveimur (holur 3 og 4) er hitastigull línulegur. Í holum 3 og 4 er hann hærri efst en lækkar er neðar dregur. Í töflu 3 eru notuð gildin úr dýpri hluta holunnar. Þessar tvær holur eru nálægt því að vera milli hitastigulsfráviksins og Stokkahlaðalaugar og er lísklegt að skýra megi tiltölulega háan hita í efri hluta þessara hola með nálægð við laugarnar.

3.2 Jarðlög í borholunum

Á meðan á borun hitastigulsholanna stóð var sýnum af borsvarfi safnað á tveggja metra bili. Þá er að finna í borskýrslum lýsingu á helstu jarðlagabreytingum sem borstjóri varð var við meðan á borun holunnar stóð. Í borskýrslum fyrstu holanna var lýsingin nokkuð nákvæm en frekar almenns eðlis þegar líða tók á. Í verkefni sem þessu er nausynlegt að fylgjast mjög náið með, ef takast að safna fullnægjandi upplýsingum til að kortleggja jarðlagastaflann með tilliti til brota og berggerða. Best væri að jarðfræðingur væri á staðnum við sýnatöku, en svo var ekki í þessu tilviki.

Tafla 3. Yfirlit um hitastigulsholur við Stokkahlaðir og Hranastaði. Hnitin eru miðuð við skilgreindan núllpunkt við veginn að Hranastöðum (sjá mynd 3) og hæðin er miðuð við að Stokkahlaðalaug sé í 70 m.y.s.

Hola nr.	Dýpi m	x m	y m	z m	Hitastigull °C/km	Hiti við sjávarmál °C
01	51	15	21,2	74,4	157	16,2
02	51	68	0	81,49	144	15,4
03	51	58	68	76,7	187 ¹⁾	20,8
04	51	15	118	76,4	190 ¹⁾	22,3
05	51	61	117,6	80,0	292	28,4
06	51	60	164,6	82,3	200	20,3
07	51	100	100	85,0	290	27,5
08	51	99	129	85,7	201	21,7
09	51	196	53	94,1	117	15,5
10	51	15	154	76	171	17,4
11	51	127	48	87	173	18,6
12	51	89	84	82	274	25,6

¹⁾ Í þessari holu er hitastigull breytilegur með dýpi, hærri efst en lækkar er neðar kemur. Talan í töflunni sýnir hitastigulinn í neðri hluta holunnar.

Jarðlagstaflinn er dæmigerður tertfer stafli þar sem skiptast á basalthraunlög og rauð millilög. Hvergi verður þess vart að borað hafi verið gegnum berggang. Allar tólf holurnar voru skoðaðar og snið dregin þvers og krus um svæðið. Eru sniðin sýnd í viðauka 3. Hola 8 kemur ekki fyrir á neinu sniðanna í viðauka 3 en hún er nánast eins og hola 7, nema jarðlögin liggja lítið eitt dýpra í henni eins og búast má við út frá jarðlagahallanum. Strik jarðlaganna er áætlað 50°.

Snið 1 (mynd 1 í viðauka 3): Stefna þess er 334° og liggur það frá holu 10 í gegnum holur 5, 12, og 11. Stefna sniðsins myndar hvasst horn við mesta jarðlagahalla og ætti því jarðlögum að halla um 6° upp á við frá holu 10. Myndin sýnir tengingu í gegnum allar holurnar, þar sem fylgt er þykku millilagi. Lagið er nokkuð auðþekkjanlegt og virðast vera ummerki eftir jarðhitavtn í því í holu 5, sem er í miðju hitafrávíkinu á mynd 3. Að minnsta kosti 9 basaltlög sjást í holunum og er þykkt heirra frá 3 upp í 10 m.

Snið 2 (mynd 2 í viðauka 3): Stefna sniðsins er 20° frá holu holu 6 í gegnum holur 5, 3 og 2. Stefna þess er 30° frá striki jarðлага og því líttill halli á jarðlögum. Dýpst liggja þau í holu 6 og má tengja jarðlögin með millilagi sem þekkist í þeim öllum. Eitthvert ósamræmi virðist vera þar fyrir neðan en það má skýra með því að rauðu millilög eru oft mjög þunn og geta auðveldlega horfið á milli sýna sem tekin eru á 2 m bili. Ef það gerist virðast hraunlögin jafnframta vera þykkari. Athyglisvert er að pýrt sést á báðum endum sniðsins, en sú steind gefur oft hugmyndir um streymisleiðir heits vatns. Hola 2 er skammt frá gangi með stefnu rétt vestan við norður, en ekki er vitað til þess að gangar eða misgengi séu nálægt holu 6. Að minnsta kosti 8 hraunlög koma fram á þessu sniði og er lágmarksþykkt heirra um 3 m.

Snið 3 (mynd 3 í viðauka 3): Stefna þess er 249° frá holu 1 og liggur það í gegnum holur 3, 12 og 7. Sniðið liggur undir hvössu horni við strikstefnu jarðлага og því líttill halli jarðлага milli

hola. Lítið samræmi virðist vera milli hola, en ef tekið er tillit til þess að tveggja til þriggja metra skekkja getur verið vegna tilhögunar á sýnatöku þá má auðveldlega hagræða jarðlagasúlunum um 2 m þannig að gott samræmi fáið. Þýrít sést á þemur stöðum í holu 1, en milli hennar og hinna holanna er berggangur með stefnu rétt vestan við norður. Ísklegt er að uppstreymi hafi verið með ganginum eða sé jafnvel enn og hugsanlegt að það sé ástæðan fyrir því að Stokkahlaðalaug er þar sem hún er. Níu hraunlög koma fyrir á þessu sniði, 3 - 6 m þykk.

Snið 4 (mynd 4 í viðauka 3): Stefna sniðsins er 313° frá holu 1 að holu 2. Sniðið liggur nokkurn veginn í stefnu mesta jarðlagahalla, þar sem hola 1 liggur neðar. Á myndinni er tengt á milli holanna og notað til þess rauðbrúnt millilag sem sést í þeim báðum. Ekki er gott samræmi þar neðan við sem má skýra það á sama hátt og í umfjöllun um snið 3. Níu hraunlög voru skorin í þessum holum, 3 - 6 m þykk.

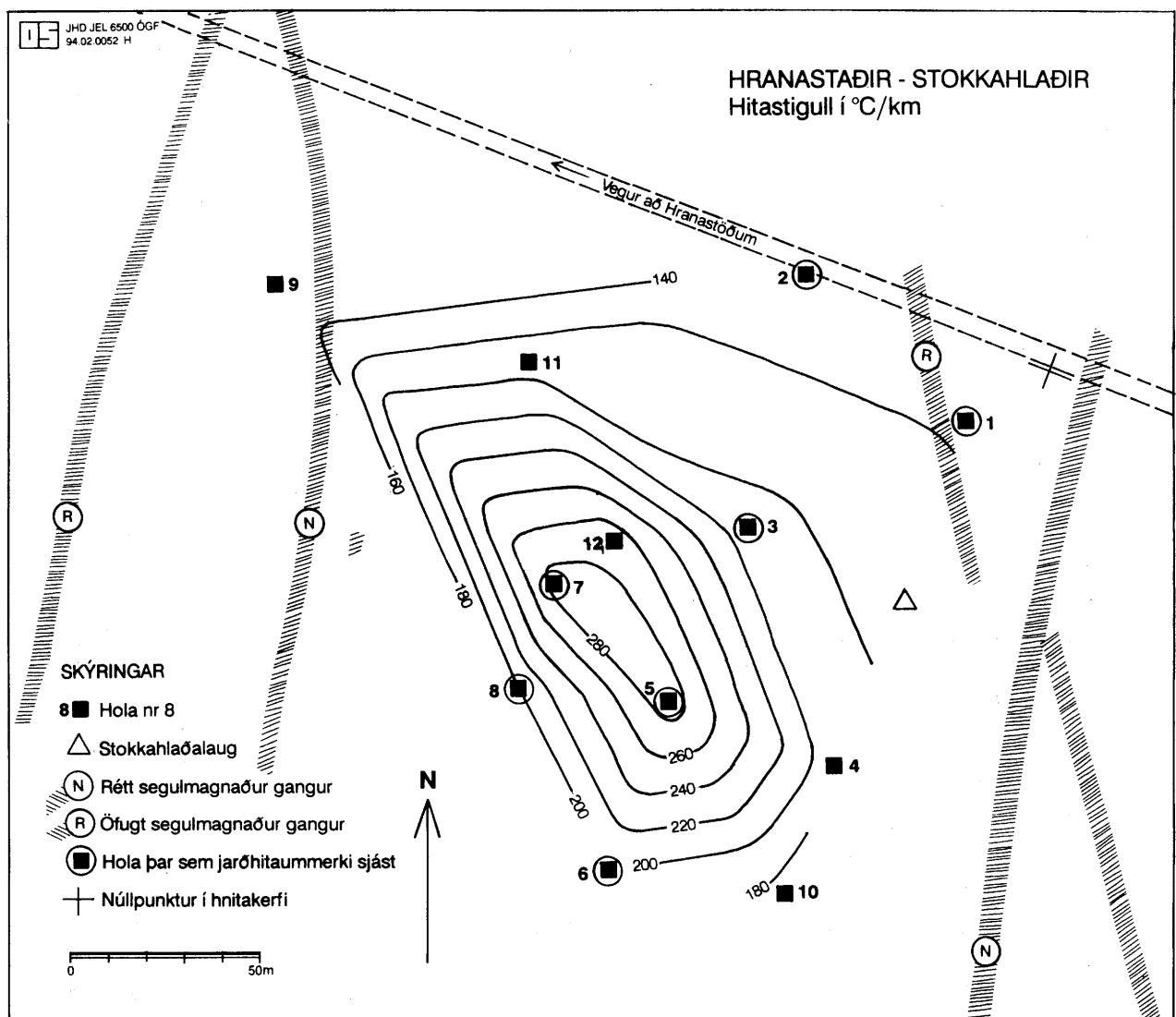
Snið 5 (mynd 5 í viðauka 3): Stefna þess er 308° frá holu 4 í gegnum holur 5, 7 og 9. Sniðið liggur nokkurn veginn í stefnu mesta halla og er dýpst á jarðlögin í holu 4. Góð tenging fæst milli hola 4, 5 og 7, en aftur á móti sést ekki bein tenging yfir í holu 9. Á $30 - 40$ m dýpi í holu 9 er komið niður í túfflegt setlag, sem sést ekki í öðrum holum. Það gefur tilefni til að halda að misgengi geti verið milli holu 9 og hinna holanna. Rétt austan við holu 9 og vestan við hinar holurnar er berggangur og mögulegt er að misgengið fylgi honum. Sennilega hefur gangurinn vestlægan halla eins og langflestir gangar á þessum slóðum. Ef misgegnið fylgir ganginum er því ísklegt að spildan vestan við hann hafi sigið. Það þýðir að hreyfingin um misgengið er um eða yfir 20 m. Að minnsta kosti 8 hraunlög voru skorin í þessum holum og er þykkt heirra 3 - 8 m.

Ofangreind lýsing bendir til þess að jarðlagastaflinn sé heillegur á borsvæðinu að undanskildu misgengi milli holu 9 og hinna holanna. Ummynndun er eins og búast má við í skólesít - mesólít zeóltabeltinu. Zeóltarnir skólesít, mesólít, stilbít og heulandít sjást ásamt kalsíti. Þýrít (glópa-gull) er eina steindin, sem sker sig úr. Hún hefur verið notadrjúg við kortlagningu á streymisleiðum jarðhitavats í jarðhitakerfum. Mest sést af þýrítí við holu 1 sem er rétt austan við berggang. Gangurinn gæti hafa veitt upp jarðhitavatni og verður það að teljast nokkuð ísklegt þegar haft er í huga að Stokkahlaðalaug er rétt vestan við þennan sama gang. Þýrít sést einnig í holu 2 skammt austan við umræddan gang og vottur er af þýrítí í holu 6. Á mynd 3 er merkt við þær holur þar sem fundist hafa glögg merki um rennsli heits vatns í millilögum. Þótt engin öræk merki jarðhitasvatns hafi fundist í hinum holunum útilokar það samt ekki að rennsli heits vatns hafi getað verið þar í grennd.

3.3 Hitastigulskort

Á mynd 3 er sýnt kort af hitastigli á borsvæðinu. Miðað er við hitastigulsgildin í töflu 3. Kortið er teiknað upp með teikinforritinu *Splus* og notuð er línuleg brúun milli mælipunkta.

Í ljós kemur vel afmarkað hitastigulsfrávik með NV-SA stefnu, sem liggur næst lauginni í um 60 m fjarlægð. Þessi hái hitastigull virðist taka enda í sömu landhæð og laugin er í, þannig að freistandi er að álykta að um sé að ræða lárétt rennsli úr norðvestri annað hvort eftir sprungu eða nær láréttu lagi. Á myndinni eru einnig merktir inn þeir gangar og misgegni sem vitað er um næst Stokkahlaðalaug og liggur enginn þeirra nærri þeim stað sem hái hitastigullinn afmarkar. Hins vegar virðist hitastigulsfrávikið taka snögglega enda til vesturs nærri gangi með N-S stefnu. Það gæti bent til þess að vatnið komi upp með þeim gangi, a.m.k. sfðasta spölinn og renni síðan lárétt til austurs undan halla að Stokkahlaðalauginni. Samkvæmt túlkun á segulkorti

Mynd 3. Hitastiglskort af nágrenni Stokkahlaðalaugar.

(Bára Björgvinsdóttir, 1982) er ríkjandi stefna rétt segulmagnaðra ganga á þessum slóðum N5°A - N25°A, öfugt segulmagnaðir gangar falla í two hópa, annar með stefnu N5°V - N25°V en hinn með stefnu N5°A - N60°A og stefna misgengja er á bilinu N5°V - N25°A. Stefna hitastigulsfráviksins er um N40°V, sem er óþekkt stefna á þeim göngum og misgengjum sem kortlagðir hafa verið á þessum slóðum. Það styður þá hugmynd að hitastigulsfrávikið tengist láréttu aðrennsli að lauginni.

3.4 Túlkun hitamælinganna

Tvær mögulegar skýringar má finna á hitastigulsfávikinu. Í fyrsta lagi gæti verið um að ræða rennsli eftir nær láréttu lagi einhvers staðar neðan 55-60 m dýpis. Auðvelt er að skýra hitaferlana með slísku lískani ef gert er ráð fyrir því að hitinn á vatninu í láréttu laginu sé misjafn, mestur undir miðju hitastigulsfráviksins en minnkandi til beggja átta. Í öðru lagi má skýra hitastigulsfrávikið með rennsli eftir sprungu, annað hvort þannig að vatnið komi djúpt úr jörðu eftir sprungunni eða að það renni lárétt eftir henni frá uppstreymisrás ofar í hlífðinni.

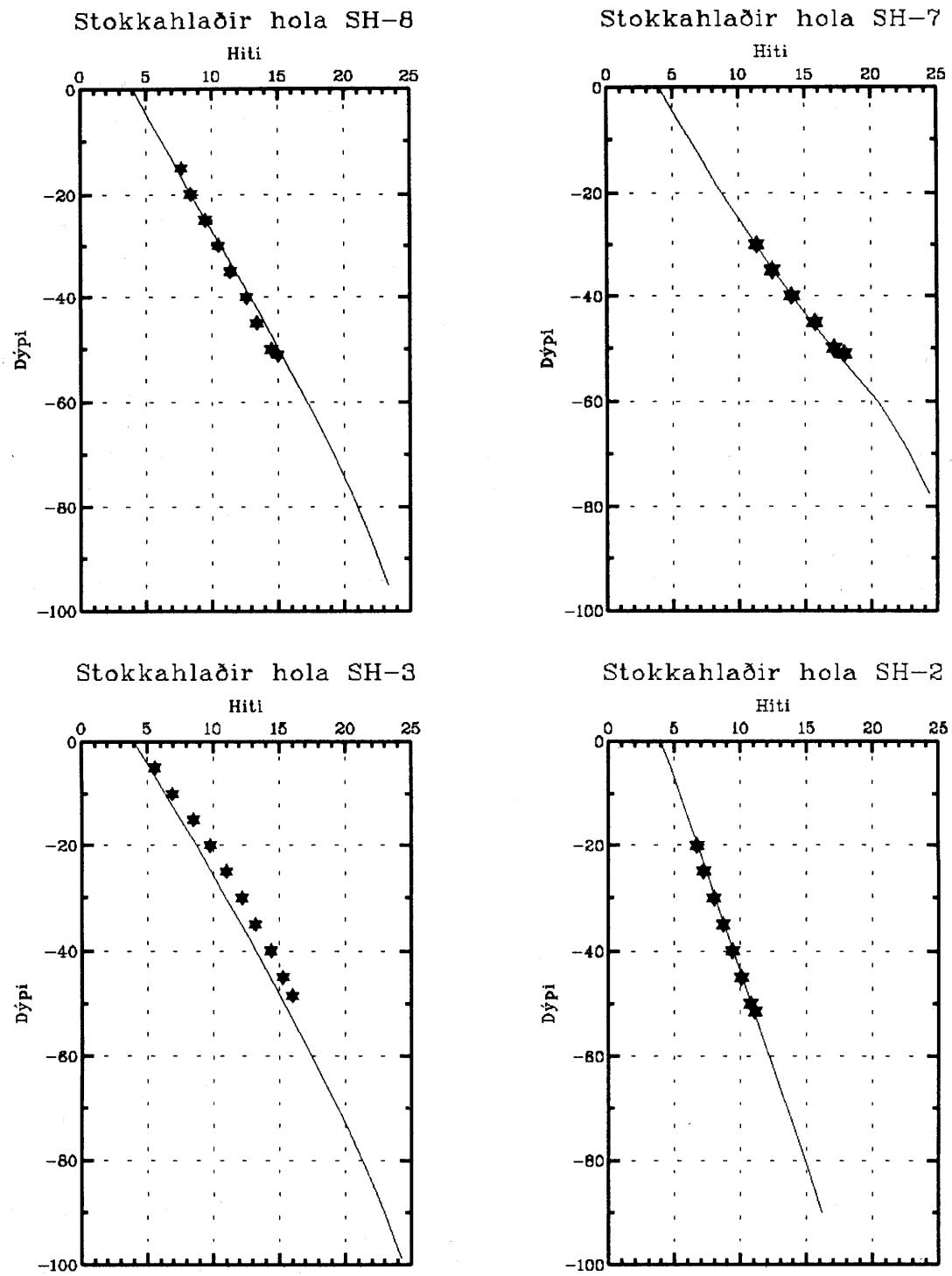
Til að reyna að meta hversu heitt vatn gæti verið á ferðinni í sprungu undir hitastigulsfrávikinu á mynd 3 var farið út í að gera einfalt lískan af rennsli vatns eftir sprungu og reikna hitadreifinguna sem af því leiddi og bera saman við niðurstöður hitastigulsborananna. Notað var forritið *VARMI* sem upphaflega var skrifð til lískangerðar af rennsli heits vatns á Glerárdal. Aðferðinni hefur áður verið lýst í skýrslu til Hitaveitu Akureyrar (Ólafur G. Flóvenz o.fl., 1981) og í tímaritsgrein (Ólafur G. Flóvenz, 1985). Forritið reiknar út stöðuga hitadreifingu í bergi út frá skilgreindum hitaflötum í jörðunni. Gengið er út frá því að rennsli vatnsins hafi staðið óbreytt það lengi að komið sé á varmajafnvægi. Jafnframt er gengið út frá því að varmaleiðnistuðullinn sé fasti. Gengið var út frá því að hitafrávikið á mynd 3 stafaði af rennsli vatns í nær 16ðrétttri sprungu með NV-SA stefnu undir hitastigulsfrávikinu. Reiknuð var út hitadreifing fyrir mörg mismunandi tilvik hita á sprungufletinum og mismunandi halla á sprungufletinum og borð saman við mældan hita í holunum. Á mynd 4 eru sýndar hitamælingar úr holum 2, 3, 7 og 8 ásamt útreiknuðum hitaferlum fyrir það lískan sem best reyndist falla að mældum hitaferlum. Lískanið var eftirfarandi:

1. Sprunga með 6° halla til norðurs liggur undir hitastigulsfrávikinu miðju og sker yfirborð rétt við holu 7.
2. Hiti í sprungunni er sem hér segir:

Á 60 m dýpi er hitinn	22°C
Á 95 m dýpi	30°C
Á 130 m dýpi	32°C
Á 160 m dýpi	32°C
Á 190 m dýpi	35°C
á 500 m dýpi	60°C

3. Brúað er línulega milli hitagilda á mismunandi dýpi í sprungunni.
4. Svæðisbundinn hitastigull er hafður 70°C/km. Niðurstöður eru ekki mjög næmar fyrir breytingum á þessari stærð. Þessi tala er þó með lægsta móti þegar tekið er tillit til þess að jarðhiti er viða í nágrenninu. Þessi forsenda leiðir fremur til ofmats á mögulegum hita í sprungunni.

Á mynd 4 má sjá að reiknaður hiti fellur mjög vel að mældum hita fyrir holur 2, 7 og 8, en reikuðu gildin eru helst til lág fyrir holu 3 sem stafar af nálægð við laugarnar sem ekki er tekið með í lískaninu. Eftir að besta lískan hafði verið fundið var reynt að kanna hvaða áhrif það hefði að breyta hitanum í sprungunni og fá þannig mat á næmni aðferðarinnar fyrir mismunandi hita. Þá kom í ljós að mun verra samræmi fékkst milli mældra og reiknaðra gilda ef hiti var hækkaður í 40°C á 190 m dýpi eða í 70°C á 500 m dýpi.

Mynd 4. Samanburður á mældum og reiknuðum hita í borholum. Reiknuðu gildin eru samkvæmt líkani sem gerir ráð fyrir sprungu með norðurhalla undir hitastigulsfrávíkinu.

Út frá ofangreindum athugunum má draga eftirfarandi ályktanir:

1. Hitadreifinguna sem mælist í holunum má skýra með rennsli vatns í sprungu undir hitastigulshámarkinu.
2. Hitinn í sprungunni getur ekki verið yfir $35-40^{\circ}\text{C}$ ofan 200 m dýpis og ekki yfir 60°C á 500 m dýpi.
3. Ekki reyndist unnt að skýra hitamælingarnar í holum 2 og 8 með einfaldri sprungu nema henni hallaði til norðurs.

Pessi niðurstaða er mjög í samræmi við það að ekkert umtalsvert lágvíðnmámsfrávik mældist í viðnámssniðsmælingunum árið 1982 og lágu þvert yfir hitastigulsfrávikið. Einungis má greina mjög lítið og afmarkað lágvíðnám í sýndarvíðnámsferlunum þar sem það liggur yfir hitastigulsfrávikið. Það bendir eindregið til þess að hitastigulsfrávikið stafi eingöngu af volgu vatni á litlu dýpi. Ef hiti væri umtalsvert hærri en 30°C í sprungu undir hitastigulsfráviku ætti það að sjást í viðnámssniðsmælingunum. Með það í huga að efnahitamælar benda til $>60^{\circ}\text{C}$ vatnskerfis er lísklegast að hitastigulsfrávikið stafi af rennsli vatns eftir nær láréttu lagi eða eftir sprungu á litlu dýpi frá uppstreymisstað ofar í hlíðinni. Ólfklegt er að vatnið komi djúpt úr jörðu eftir sprungu undir hitastigulsfráviku.

4. NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR

Eins og fram hefur komið hér að framan eru til talsverðar upplýsingar um nágrenni Stokkahlaðalaugar. Petta eru niðurstöður ýmiss konar mælinga og athugana, sem hver um sig gefur einhverjar upplýsingar en eru þó langt frá því að vera tæmandi. Hins vegar má nota þær til að setja líkönum af jarðhitakerfinu við Stokkahlaðir talsverðar skorður.

Á mynd 2 eru dregnar saman niðurstöður segul-, viðnámssniðs- og hitastigulsmælinga. Þar sést glögglega innbyrðis afstaða laugarinnar, ganga, viðnámsmælilína og hitastigulsfráviksins.

Draga má helstu niðurstöður sem fyrir liggja saman á eftirfarandi hátt:

1. Efnahitamælar sýna að vatnið úr Stokkahlaðalaug er komið úr jarðhitakerfi sem er a.m.k. 60°C heitt.
2. Hitastigulsboranir benda til þess að vatnið, sem kemur upp í Stokkahlaðalaug, tengist sprungu með stefnu NV-SA og er í um 60 m fjarlægð frá lauginni eða að það rennur á litlu dýpi eftir láréttu lagi frá uppstreymi ofar í hlíðinni.
3. Greining borsvarfs úr holunum sýnir að ekki liggja nein misgengi um milli borholanna nema milli holu 9 og hinna holanna.
4. Engir þekktir gangar eða misgengi liggja um svæðið þar sem hitastigulsfrávikið mælist og raunar eru gangar eða misgegni með þessa stefnu eru nánast óþekkt á þessum slóðum. Það styður fremur kenninguna um lárétt rennsli.
5. Á stórum hluta borsvæðisins, sem afmarkast af holum 1, 2, 8 og 6, sjást merki þess í millilögum að jarðhitavatn hefur runnað þar um.

6. Á grundvelli hitamælinga í borholunum er ekki unnt að útiloka að vatnið komi upp um sprungu undir hitastigulsfráviku. Ef um rennsli í sprungu er að ræða er hiti á 190 m dýpi líklegast milli 35°C og 40°C og hiti á 500 m dýpi á milli 50°C og 60°C.
7. Viðnámsniðsmælingar mæla hins vegar gegn því að hitastigulsfrávikið stafi að rennsli á meir en 30-40°C heitu vatni eftir sprungu. Þær benda fremur til þess að um sé að ræða rennsli af volgu vatni nærrí yfirborði.
8. Segulmælingar sýna enga ganga eða misgengi ofan Stokkahlaðalaugar fyrr en í um 150 m fjarlægð.
9. Viðnámssniðsmælingar sýna að lágvíðnám er við ganginn sem liggur um 150 m vestan Stokkahlaðalaugar. Það bendir til þess að uppstreymið gæti tengst honum.
10. Hitastigulsfrávikið virðist taka snöggan endi nærrí þessum gangi. Það bendir til að uppstreymið kunni að vera nálægt honum.

Því er líklegasta myndin af jarðhitasvæðinu á þessa leið. Heitt vatn kemur upp djúpt úr jörðu í hlíðinni ofan við Stokkahlaðalaug. Hitinn í vatnskerfinu er a.m.k. 60°C. Á 100-300 m dýpi fylgir það líklega bergganginum sem liggur næst vestan laugarinnar. Á 50-100 m dýpi rennur það síðan nær lárétt eftir sprungu eða nær láréttu jarðlagi til austurs og kemur upp til yfirborðs í Stokkahlaðalaug, um 150 m austar.

Æskilegt framhald rannsókna á jarðhitinum við Stokkahlaðir gæti verið á þessa leið.

1. Mældar verði 3 línum með viðnámssniðsmælingum þvert á gangastefnu í hlíðinni. Markmiðið er að kanna hvort lágvíðnám fylgi ganginum og kanna hvor viðnám er lægst. Með því móti ætti að mega staðsetja uppstreymisrásina nokkuð nákvæmlega á sama hátt og gert var á jarðhitasvæðinu á Þelamörk.
2. Holur SH-2 og SH-7 verði dýpkaðar í 100 m og e.t.v. bætt við 1-2 grunnum holum til viðbótar ef niðurstöðurnar dýpkunarinnar og viðnámssniðsmælinganna gefa tilefni til.
3. Verði niðurstöður viðnámssniðsmælinganna afgerandi verði boraðar 1-2 300-500 m djúpar rannsóknarholur við meinta uppstreymisrrás. Þær holur gætu náð í vatn eða a.m.k. gefið til kynna hversu heitt vatnskerfið er og svarað þannig spurningum um hvort réttlætanlegt sé að halda borunum áfram.

Rétt er að hafa í huga að jafnvel 10-20 l/s af 40-60°C vatni gætu reynst Hitaveitunni verðmætir því þá væri um kjörið niðurdælingarvatn að ræða. Því mætti dæla niður í holur við Botn og Laugaland og fá það upp aftur 80-95°C heitt.

5. HEIMILDIR

Bára Björgvinsdóttir, 1982: *Segulmælingar í Hrafnagilshreppi í Eyjafirði.* Orkustofnun, OS82100/JHD-15, 21s og 6 kort

Hrefna Kristmannsdóttir og Sigfús Johnsen, 1981: *Eyjafjörður. Efnainnihald og tsótópahlutföll jarðhitavatns.* Orkustofnun, OS81023/JHD-14, 49s

Ólafur G. Flóvenz, Bára Björgvinsdóttir, Sigmundur Einarsson og Hrefna Kristmannsdóttir, 1981: *Kristnes-Reykhús. Úttekt á hálfrar aldar árangurslúillí jarðhitaleit.*, Orkustofnun, OS81026/JHD-15, 55s.

Ólafur G. Flóvenz, 1985: *Application of subsurface temperature measurements in geothermal prospecting in Iceland.* Journal of Geodynamics, 4, bls. 331-340

Ólafur G. Flóvenz, Hrefna Kristmannsdóttir, Guðni Axelsson, Hilmar Sigvaldason og Auður Ingimarsdóttir, 1989: *Hitaveita Akureyrar. Vinnslueftirlit 1989* Orkustofnun, OS-90019/JHD-08 B, 60 s.

Ólafur G. Flóvenz, Guðni Axelsson, Guðrún Sverrisdóttir og Grímur Björnsson, 1993: *Orku-öflun Hitaveitu Akureyrar. Staða og horfur 1993* Orkustofnun, OS-93025/JHD-06, 47s.

Sigmundur Einarsson, Þorsteinn Thorsteinsson, Axel Björnsson og Kristján Sæmundsson, 1981: *Laugar og volgrur í Hrafnagilshreppi* Orkustofnun greinargerð SE/PTh/AB/KS-81/02.

VIÐAUKI 1

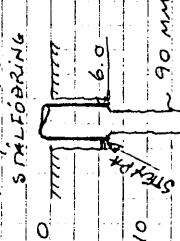
Borskýrslur

Borskýrsla
Borskýrsla

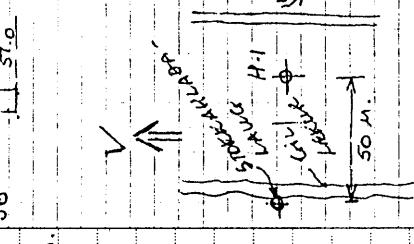
Verkraudi:	Síður:	Dags:
HÍRAVEITA AKURÆYRÁR	STOKKAHLAÐIR	17-18/05 '93
Hinnistang:	Aukk. huli:	Verkni:
HF - I.	HF - 2.	

TARBLÖG:

0 - 3 JARÐVEGLUR
 3 - 4 LIN KLAAPPARÓMOND
 4 - 7 KLÖPP
 7 - 8,5 SVART KLÖPP
 8,5 - 17 ÞURR KLÖPP
 17 - 18 LÍOSBRÍNT, FLÓTOBORA
 18 - 26,5 ÞURR KLÖPP
 26,5 - 30 LÍOSBRÍNT, RAUTT, SVART,
 GRÁTT, FLÓTOBORA.
 30 - 42 SEIGLINGSKLÖPP
 42 - 50 MJÖLG MYRKI, HVINN
 STEINMOLAR OG LEIRKENNT
 50 - 51 HARÐARA.

57.0

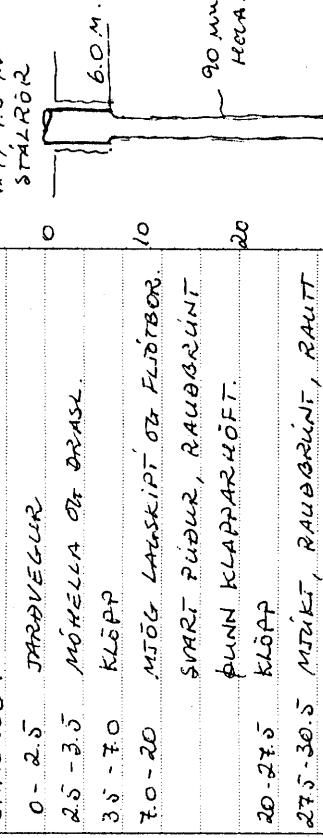

Fréttarhópar.

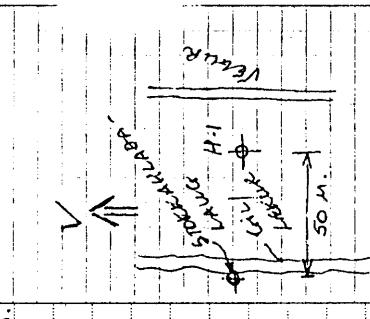
Verkraudi:	Síður:	Dags:
HÍRAVEITA AKURÆYRÁR	STOKKAHLAÐIR	19-20/5 '93
Hinnistang:	Aukk. huli:	Verkni:
HF - I.	HF - 2.	

TARBLÖG:

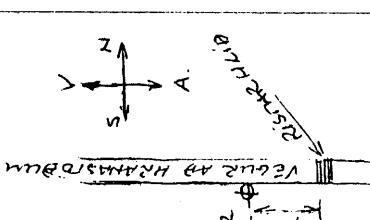
0 - 2,5 JARÐVEGLUR
 2,5 - 3,5 MÓTHELLA OG DRASS.
 3,5 - 7,0 KLÖPP
 7,0 - 20 MJÖLG LARSKÍPT OG FLÓTOBORA.
 SVART ÞÚÐUR, RAUÐBRÍNT
 ÞUNN KLAAPPARHÖFT.
 20 - 27,5 KLÖPP
 27,5 - 30,5 MJÖLK, RAUÐBRÍNT, RAUTT
 OG GRÁTT.
 30,5 - 39 MJÖLK KLÖPP
 39 - 42 MJÖLK, MJÖLK FLÓTOBORA
 42 - 47,5 MJÖLK KLÖPP
 47,5 - 50 ALGJÖRT ÞRASSL
 50 - 51 HEÐDUR STABILLA.

57.4 m.

Fréttarhópar.

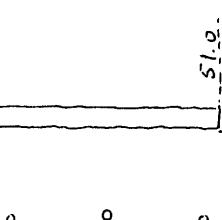
Fréttarhópar.

Borskýrsla

Verkþápi:	AÍDAVEITA AKURÉYRAR	Staður:	Dags:
Hemmislang:	H-7	AUÐK. HOU:	8-9/6 193

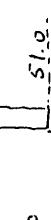
JÁRÐLÖG:
 0 - 1.5 JÁRÐEGLUR OG GRJÓT
 1.5 - 51.0 LAGSKRPT BERGA, ESSI
 EINS OG TÖKULBERGA, EN
 ANNARS SÉNÍKÉTA HEILIGA
 MIÐ 1-3 M. ÞYKKUN
 MILIZÖUM, EINKUN
 RAUDUN.

30
 EKKI VART INN DANN.

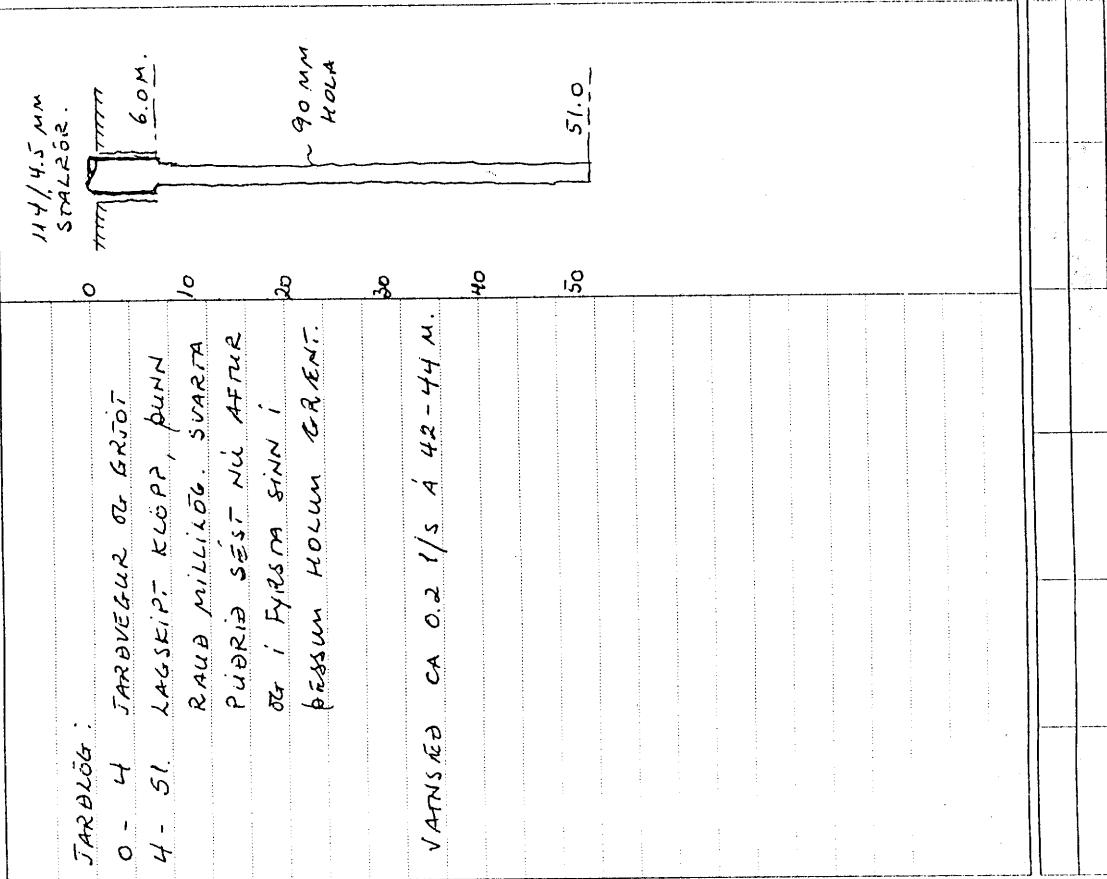
VATNSHEÐ CA 0.2 f/s Á 42-44 m.

30

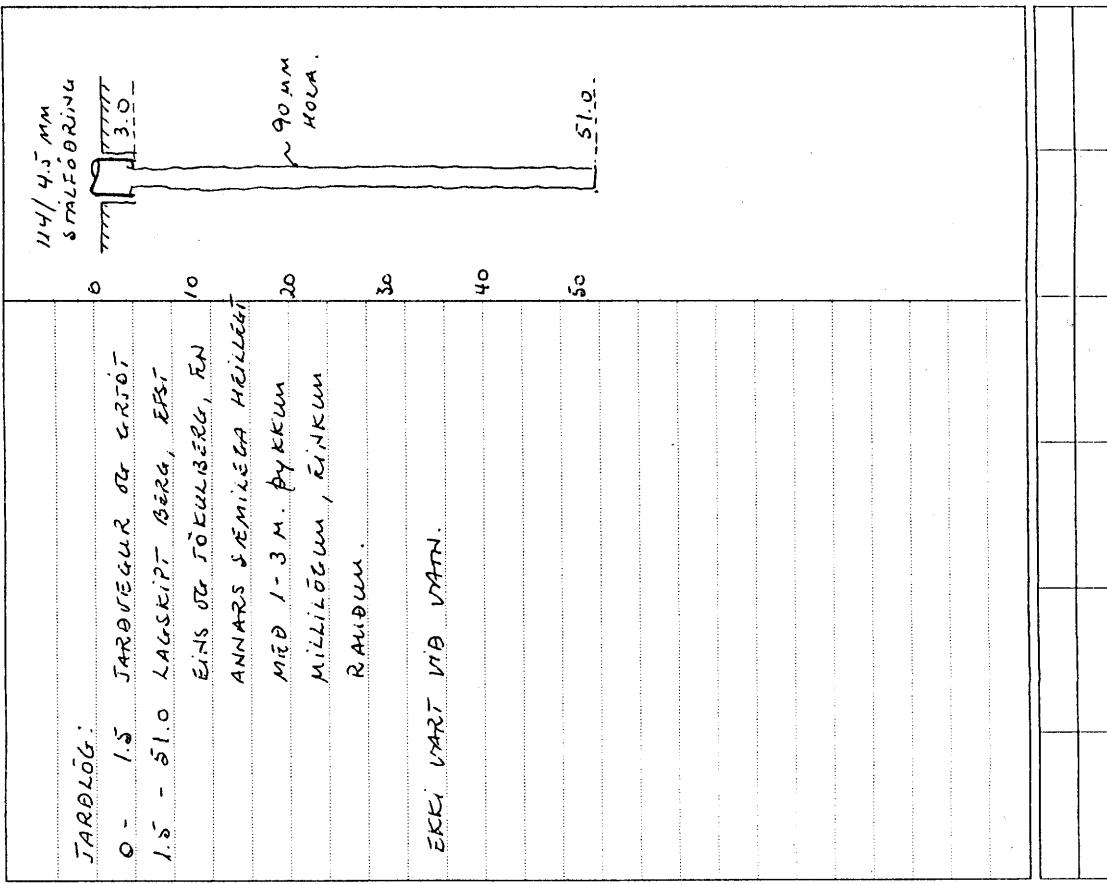
50

Verkþápi:	AÍDAVEITA AKURÉYRAR	Staður:	Dags:
Hemmislang:	H-8	AUÐK. HOU:	9-10/6 193

Borskýrsla

Verkþápi:	AÍDAVEITA AKURÉYRAR	Staður:	Dags:
Hemmislang:	H-8	AUÐK. HOU:	9-10/6 193

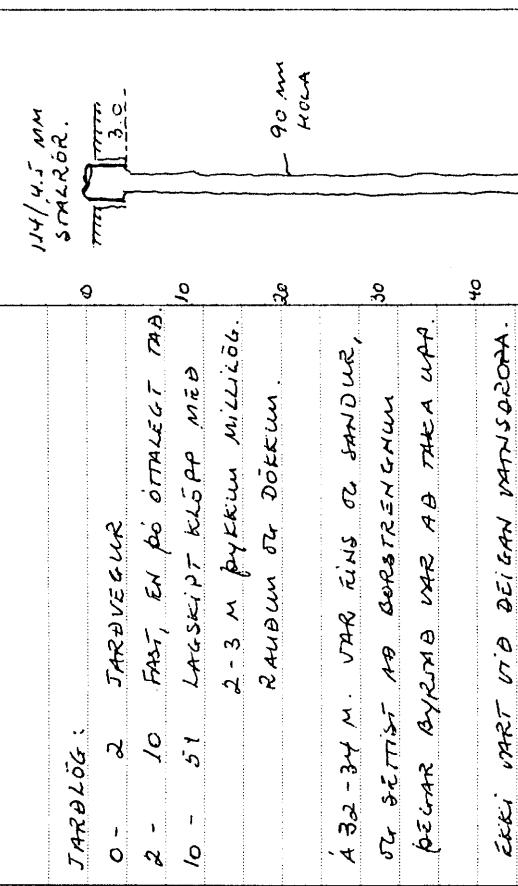

Boranir og verkfæðibjörnusta
Melabraut 11 · Seyðisfarnes · Sími 91-612460

Borskýrsla

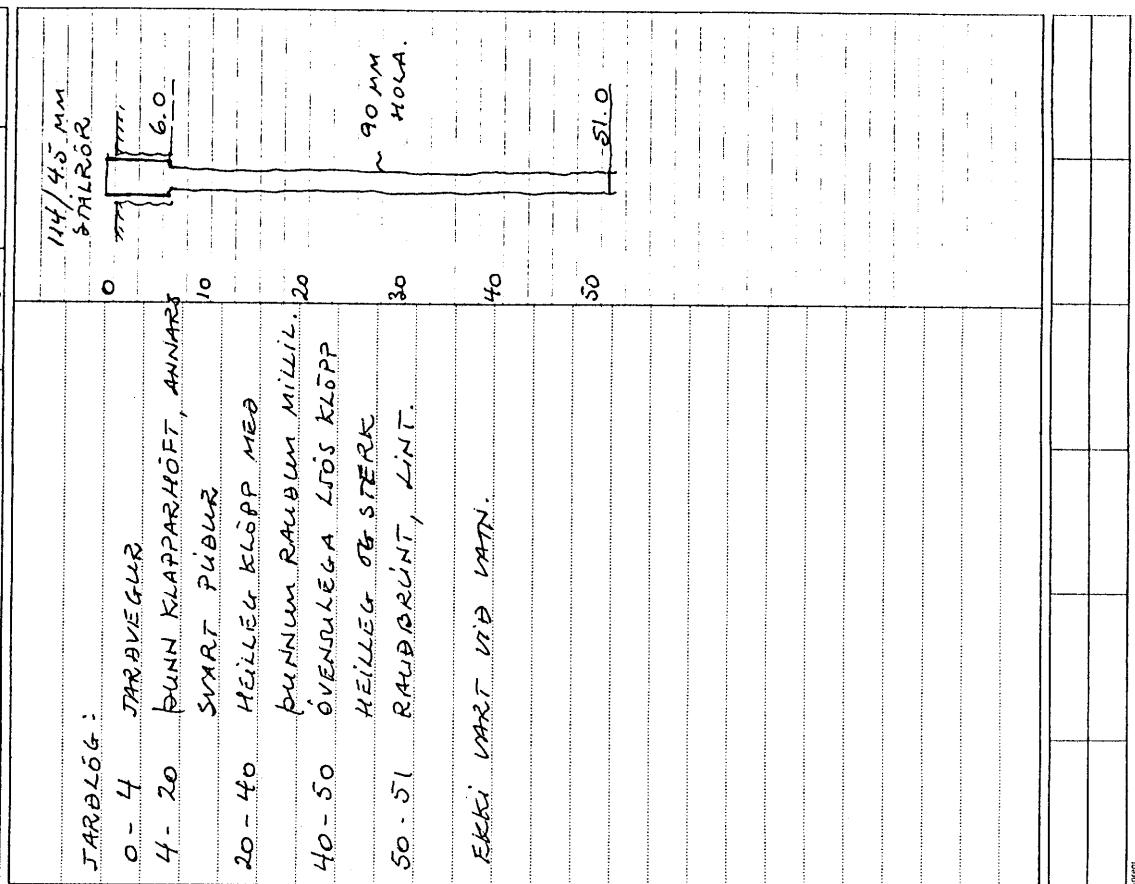
Vorkaup:	Staður:	Dags:
HÍRAVEITA AKUREYRAR	STOKKAHLA ÓÐR	12/6 '93
Herristang:	Vend.:	Vend.:
	4 - 9	

- 23 -

Borskýrsla

Vorkaup:	Staður:	Dags:
HÍRAVEITA AKUREYRAR	STOKKAHLA ÓÐR	30/6 - 1/7 '93
Herristang:	Vend.:	Vend.:
	4 - 10	

Borskýrsla

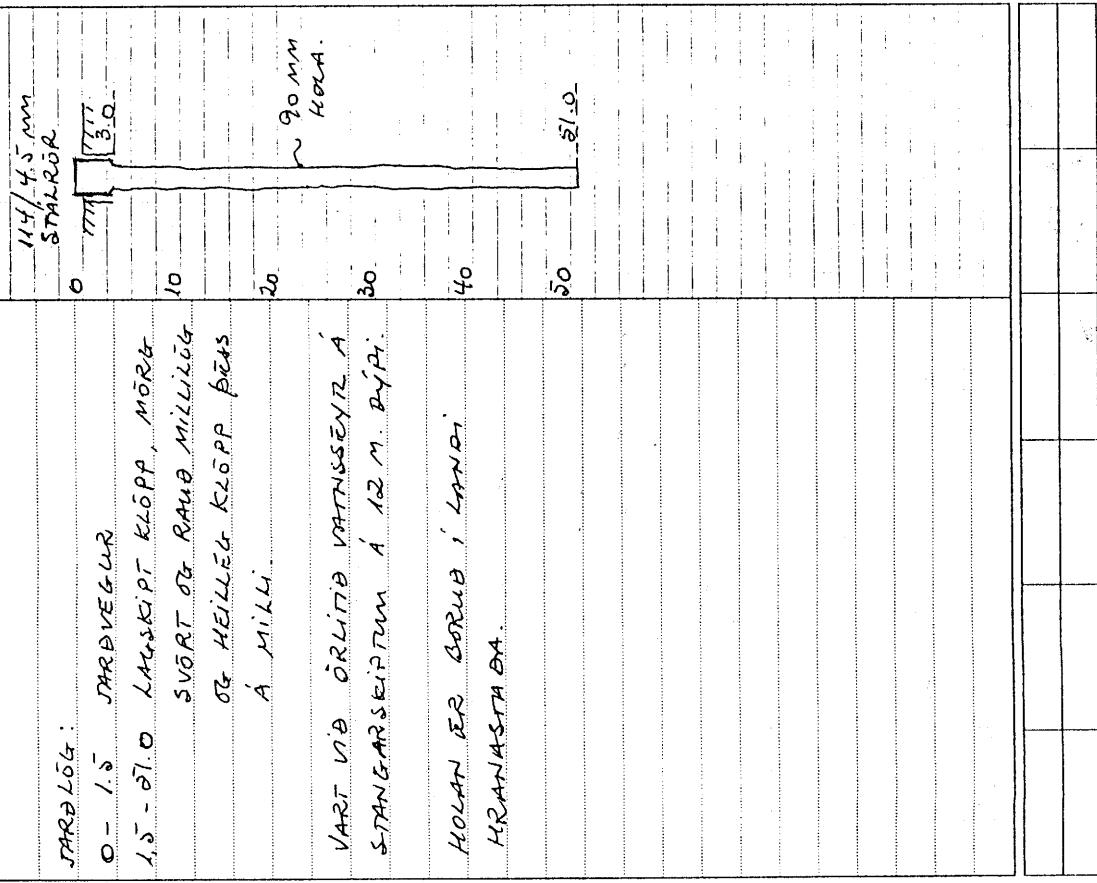
Boranir og verktíðabjónusta
Mælbraut 11 - Seljavarnes - Sími 91-612460

Borskýrsla

Borskýrsla

Verktaupi:	Stofn:	Dags:
HITAVEITA AKURÉYRAR	STOKKAFLAÐIR	02-03/07 '93
Hemlisfang:	Audi. holl:	Vend:
	H-11	

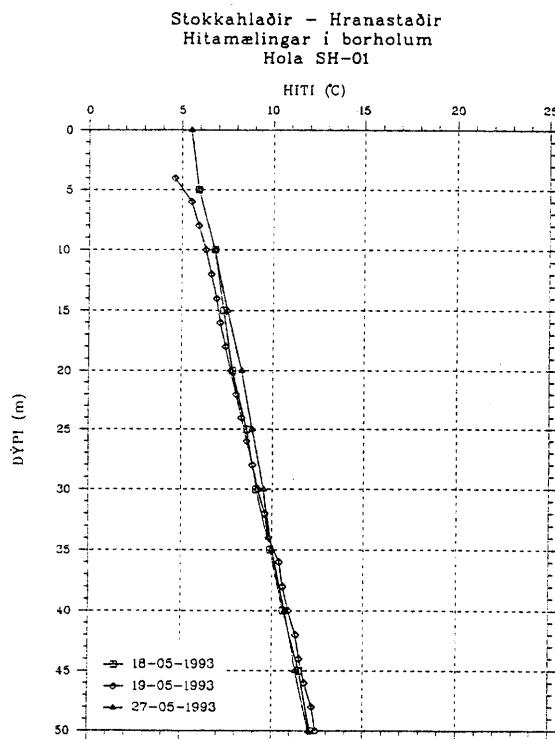
Verktaupi:	Stofn:	Dags:	Vend:	Vennd:	Dags:
HITAVEITA AKURÉYRAR	STOKKAFLAÐIR	02-03/07 '93	Audi. holl:	Vend:	05-06/07 '93
	H-12				

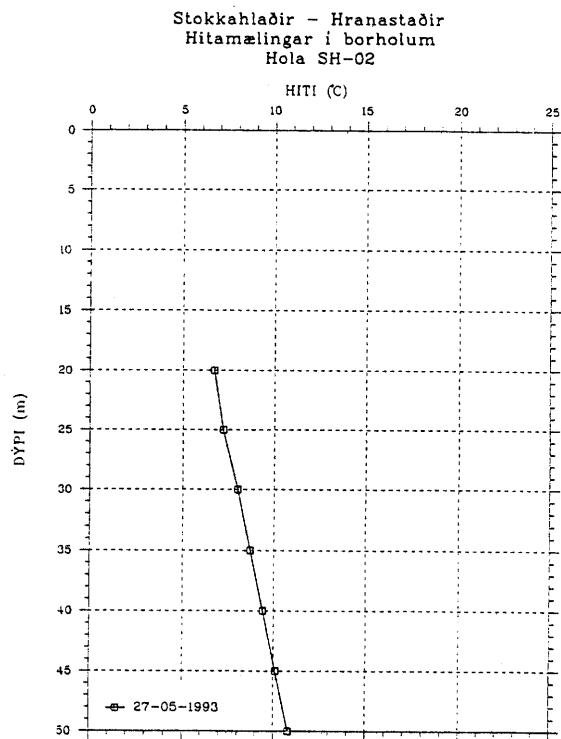
VIÐAUKI 2

Hitamælingar í borholum

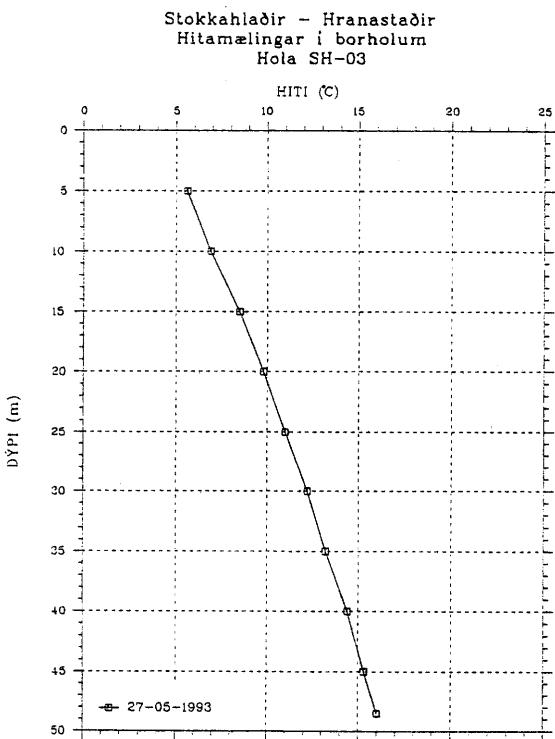
21 Feb 1994 og/
L= 54451 Oracle

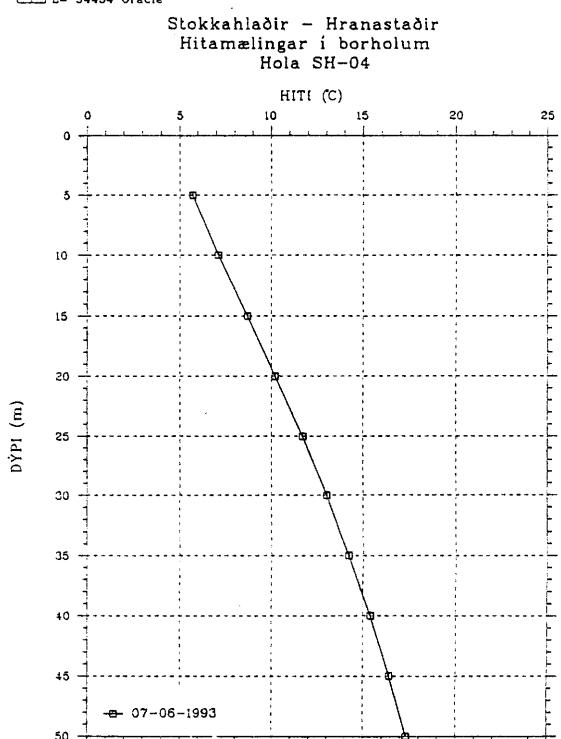
21 Feb 1994 og/
L= 54452 Oracle

21 Feb 1994 og/
L= 54453 Oracle

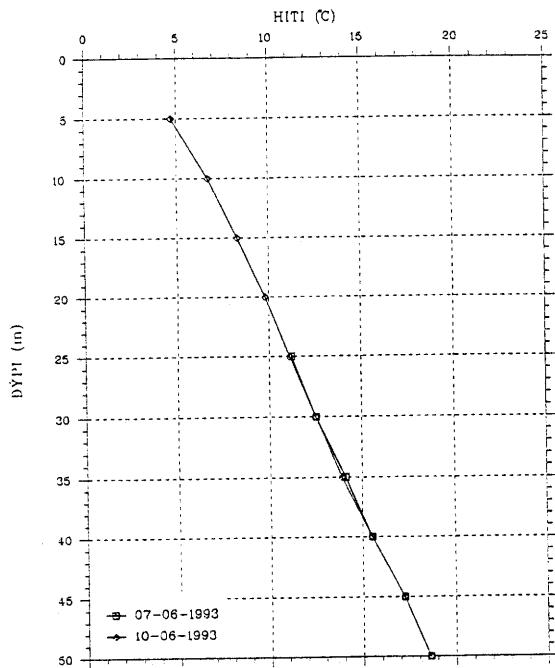

21 Feb 1994 og/
L= 54454 Oracle

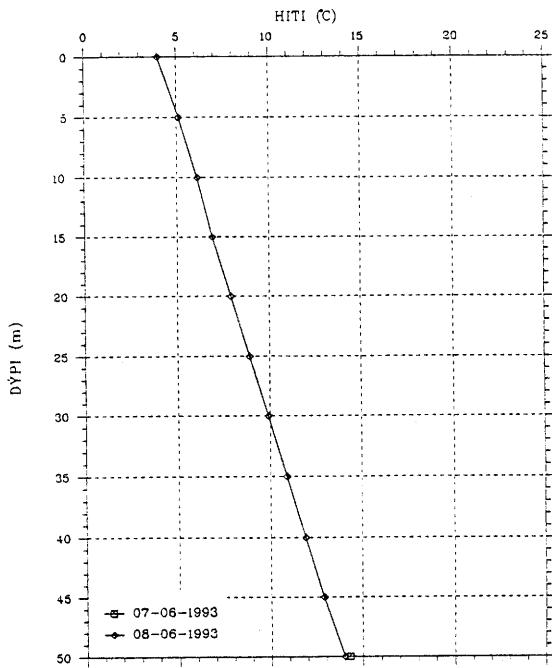
21 Feb 1994 ogf
L= 54455 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-05

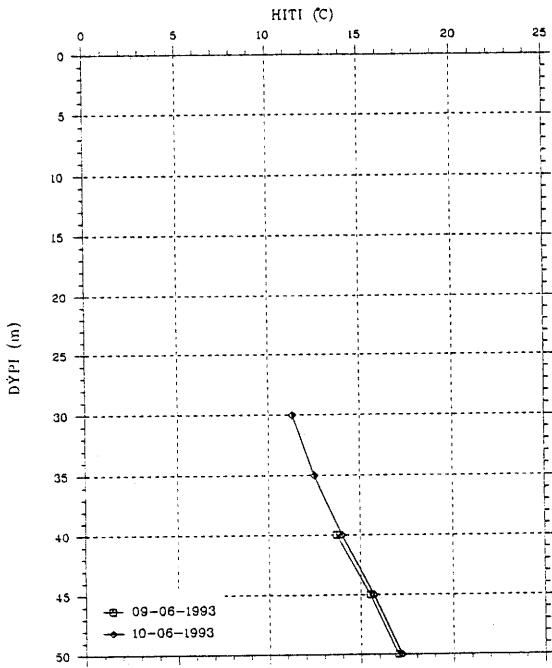
21 Feb 1994 ogf
L= 54456 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-06

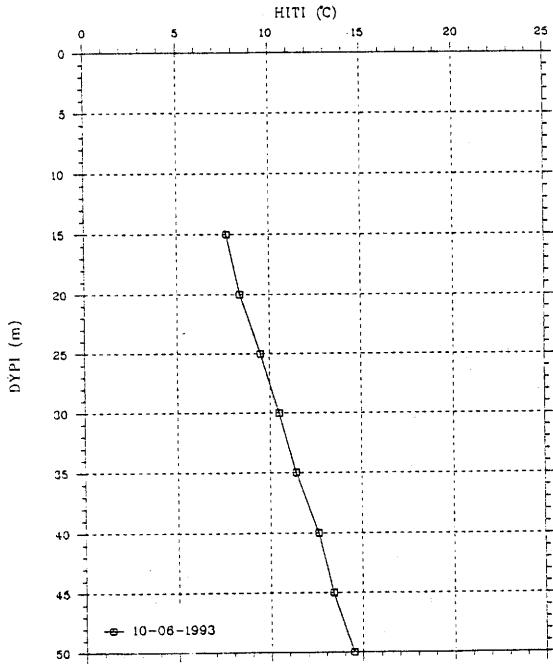
21 Feb 1994 ogf
L= 54457 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-07

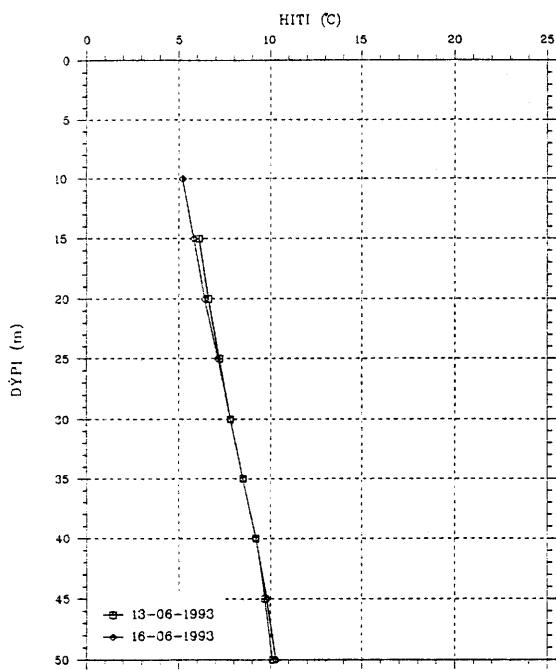
21 Feb 1994 ogf
L= 54458 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-08

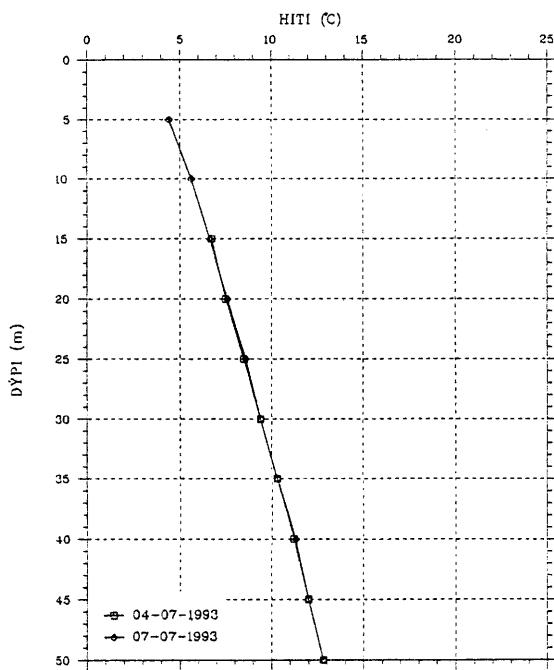
21 Feb 1994 ogf
L= 54459 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hola SH-09

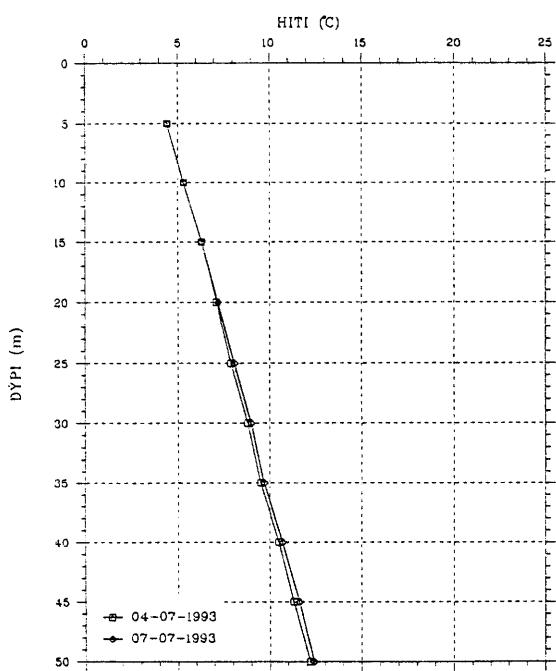
21 Feb 1994 ogf
L= 54460 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-10

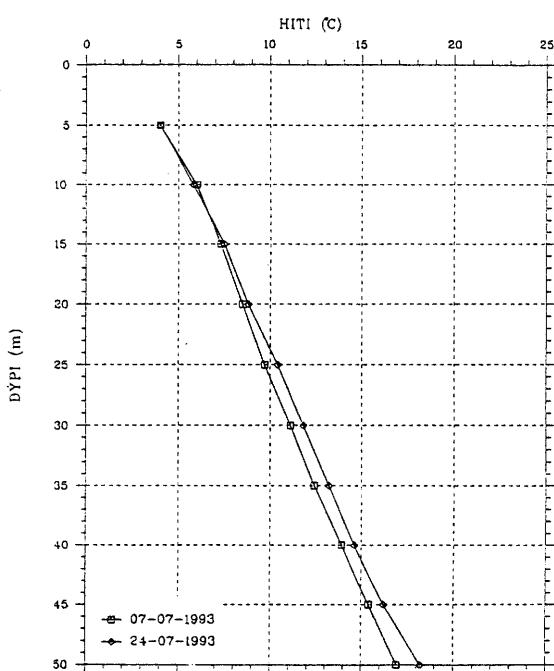
21 Feb 1994 ogf
L= 54461 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-11

21 Feb 1994 ogf
L= 54462 Oracle

Stokkahlaðir - Hranastaðir
Hitamælingar í borholum
Hola SH-12

VIÐAUKI 3

Jarðlagasnið gegnum borholur

STOKKAHLAÐIR

Stefna sniðs frá holi 10 er 334°

100

90

80

70

60

50

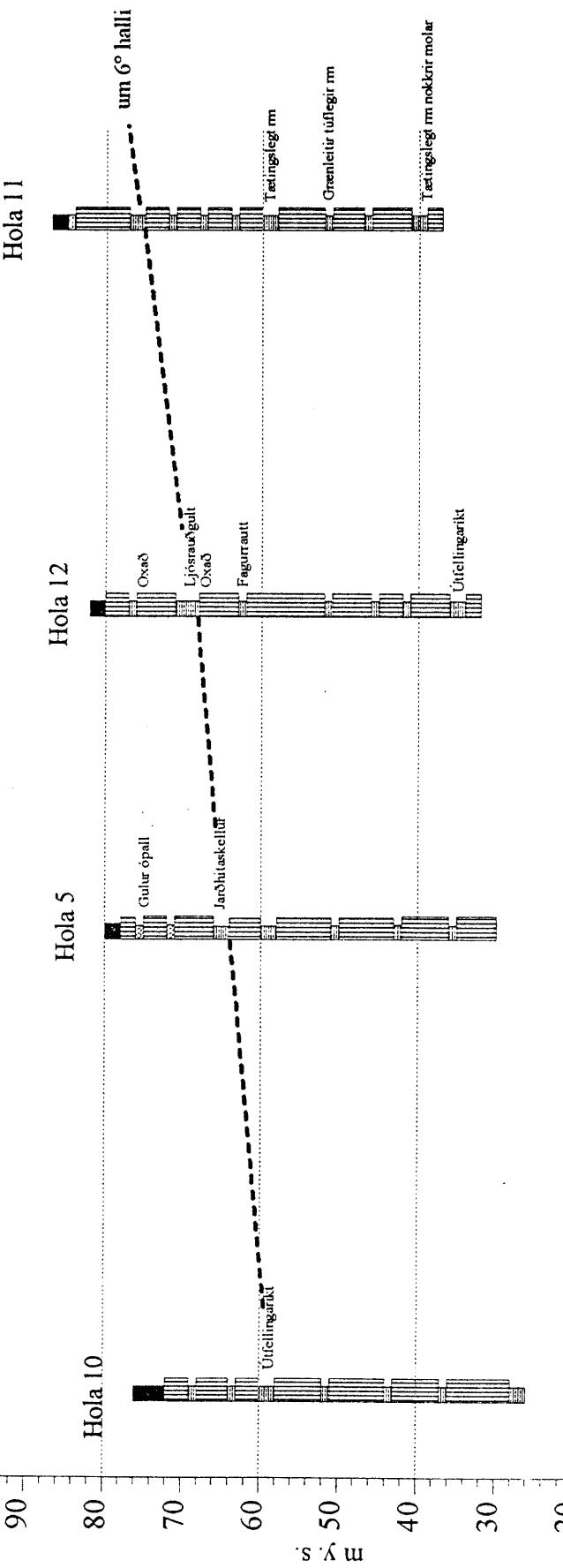
40

30

20

10

0

Mynd 1

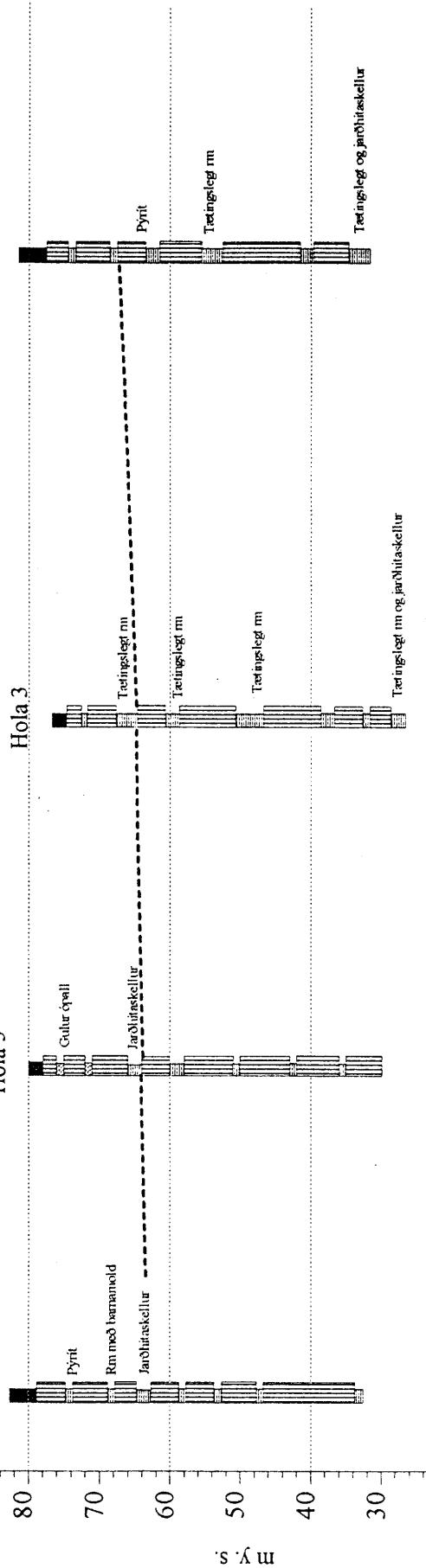
ORKUSTOFNUN
STOKKAHLADIR
Stefna sniðs 20° frá holu 6

100

Hola 6

Hola 5

Hola 2

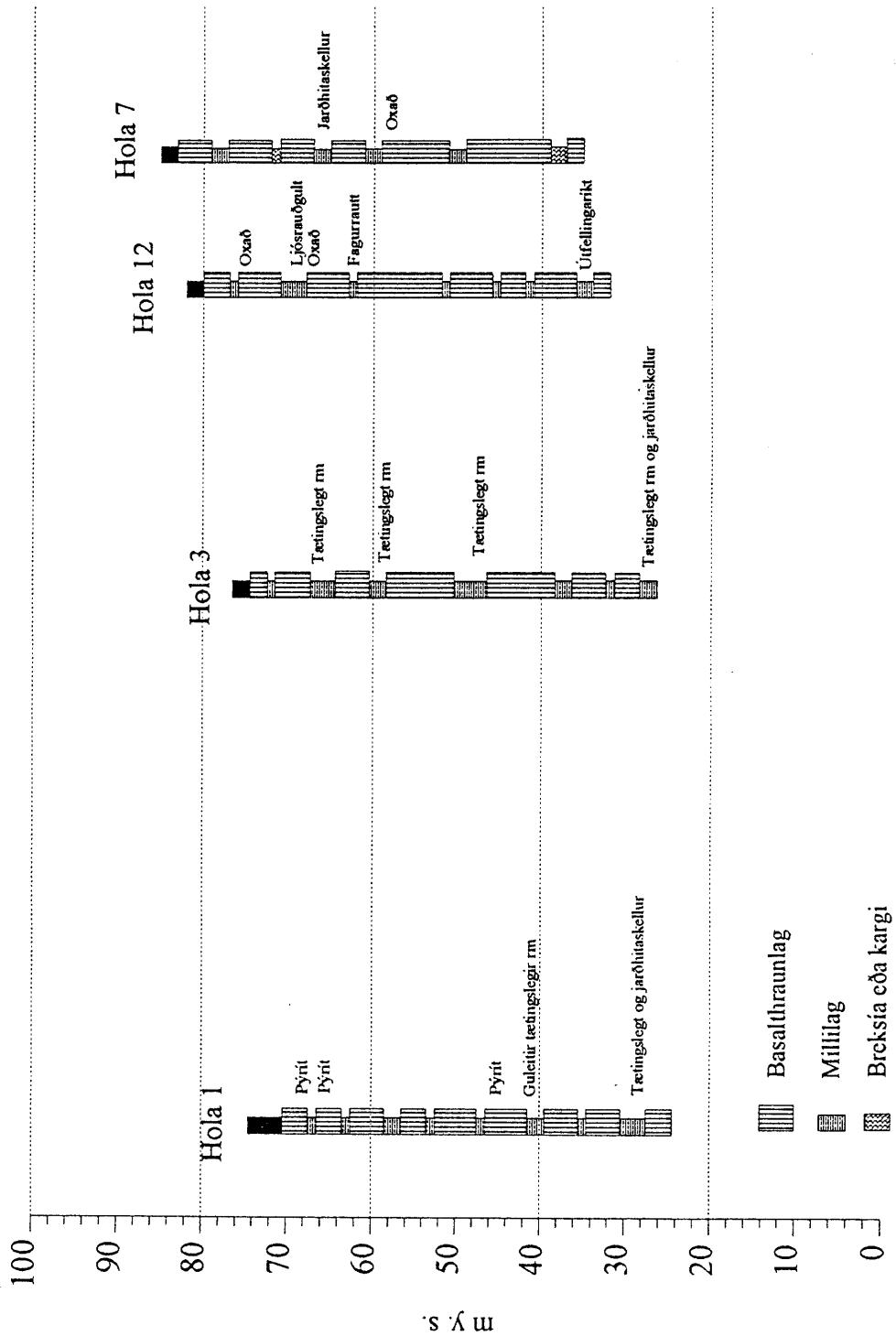
Mynd 2

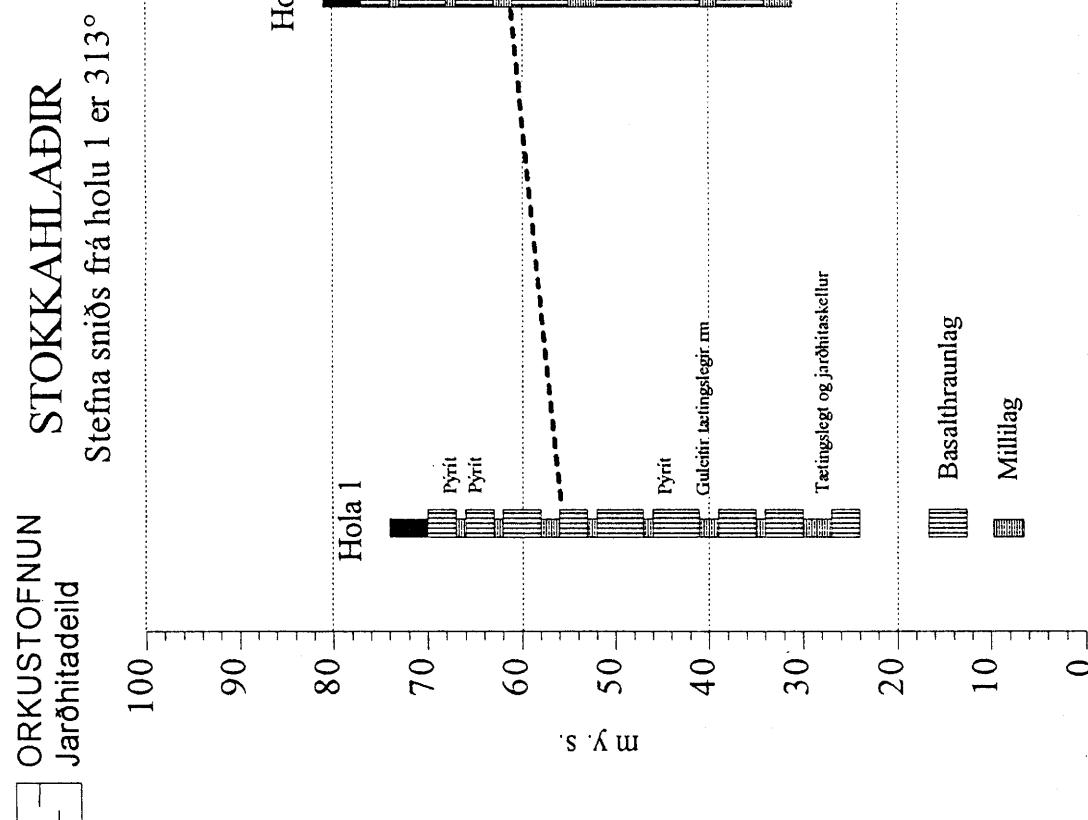

ORKUSTOFTNUN

Jarðhitadeild

Stefna sniðs frá holu 1 er 249°

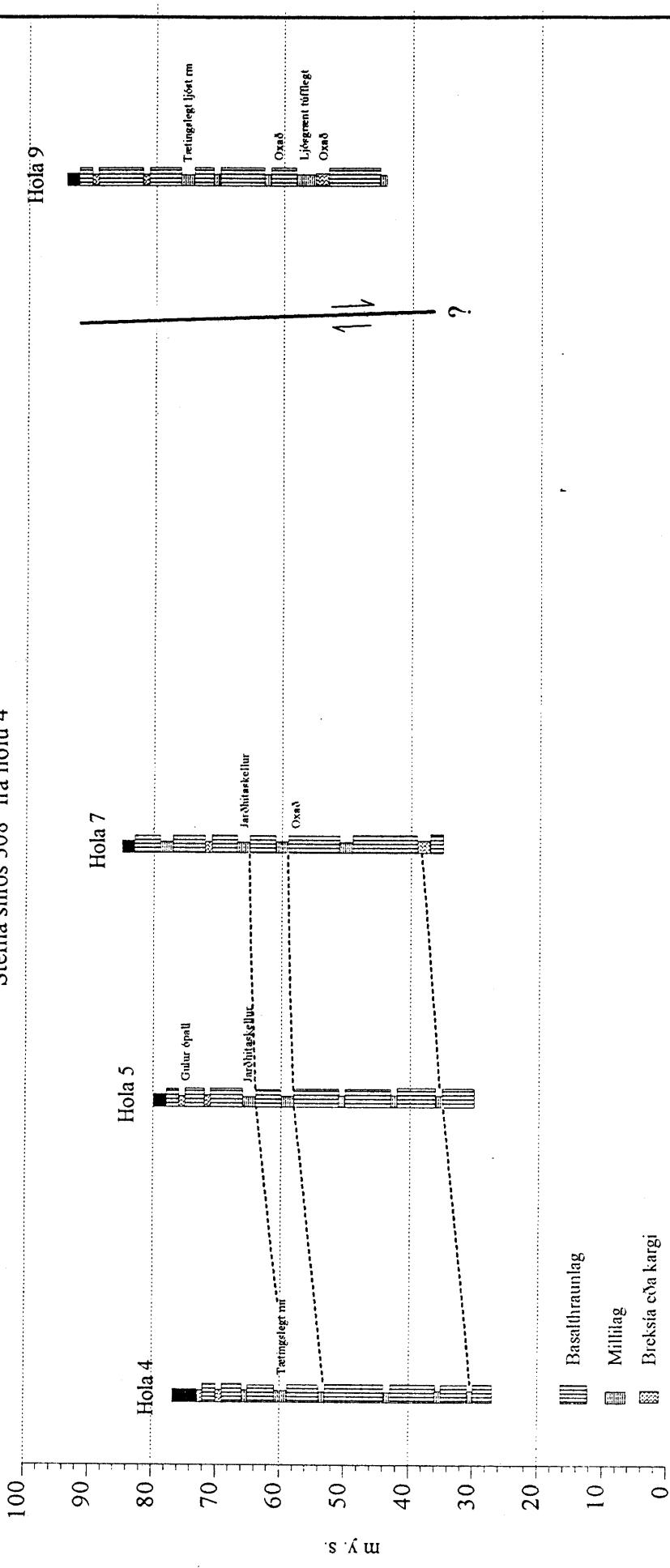

STOKKAHLADIR

Stefna sniðs 308° frá holu 4

Mynd 5